

Gönderim Tarihi: 28.01.2024

Kabul Tarihi: 30.05.2024

KASAS SURESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARI VE MEÂLLERE YANSIMASI

Differences in the Recitation in the Sûrat Al-Qaşş and their Reflections on the Translation

Metin ÇETİN

Dr. Öğr. Üyesi; Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
İslami İlimler Fakültesi,
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı
mccetin@agri.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-6414-5469

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz

Kur'an'ın okunuşuyla ilgili ihtilafları, telaffuz ve eda keyfiyetlerini nakledenlere isnat ederek bilmek kıraat ilminin temelini oluşturmaktadır. Kur'an'ın farklı kıraatlerle okunmasının en temel sebebi ise yedi harf ruhsatı olarak görülmektedir. Mana zenginliği ve ilmi derinlik kaynağı olarak değerlendirilen farklı kıraatlerin meâllerde göz ardı edilmesi, kimi manaların okuyucuya aktarılamamasına ve anlam zenginliğinin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu araştırmanın konusu kıraat-ı aşere bağlamında Kasas suresindeki ferşî farklılıkların meâllere yansıtıp yansımadığının tespit edilmesidir. Bu surenin seçilmesinde özel bir sebep bulunmamaktadır. Söz konusu suredeki ferşî farklılıkların meâllere yansıtıp yansımadığı geniş bir meâl taraması yapmak suretiyle tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu tespit için öncelikle, suredeki ferşî kıraat farklılıklarının hangi ayetlerde meydana geldiği ortaya konmuş; daha sonra da bu kıraat farklılıklarının hüccetleri üzerinde durulmuştur. Akabinde tefsirlerinde kıraat farklılıklarına yer veren ve yorumlarını kıraat farklılıklarını göz önünde bulundurarak yapan müfessirlerin eserlerine başvurulmuştur. Bu kaynak taramasından sonra suredeki kıraat farklılıkları çeşitli meâller bazında tetkik edilmiştir. Bu tetkik neticesinde suredeki kıraat farklılıklarının bazı füllerin sülâsi veya if'âl babında okunmasından, bazı füllerin malum-meçhul, müzekker-müennes, merfû-meczûm okunmasından; bazen isim veya ism-i fâil okunmasından, bazen aynı kelimenin farklı lehçelerdeki kullanım biçiminden, bazen kelimedeki isbat-hazifle ilgili bazen de kelimenin gaib veya muhatab sigasıyla okunmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Netice itibarıyla bazı kıraatlerin, ayetlerin anlamını etkileyip değiştirdiği ortaya konmuş, bu anlam değişikliğinin de kimi meâllere yansıdığı görülmüştür. Kimi meâllerin ise kıraat farklılıklarını gözetmedikleri malum olan ilk kıraati tercih ettikleri müşahede edilmiştir. Bazı meâllerde ise kıraat farklılığı kaygısından daha ziyade, meramı doğru ifade edebilmek için Türkçedeki en uygun kelime tercih edilme yoluna gidilmiştir. Doyurucu bir meâl çalışması için farklı kıraatlerin metin içinde veya dipnotta gösterilmesinin yararlı olacağı kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tefsir, Kıraat, Kıraat farklılıkları, Kasas Suresi

Abstract

Knowing the disagreements about the recitation of the Quran, pronunciation and mannerisms by attributing them to those who narrate them, constitutes the basis of the science of recitation. The main reason why the Quran is read with different recitations is seen as the permission of seven letters. Ignoring different recitations in translations, which are considered as sources of richness of meaning and scientific depth, causes some

meanings not to be conveyed to the reader and the richness of meaning to disappear. The subject of this research is to determine whether the substantive differences in the Sūrat al-Qaṣaṣ are reflected in the translations in the context of recitation. There is no special reason for choosing this sura. An attempt has been made to determine whether the substantive differences in the Sūrat in question are reflected in the meanings by conducting an extensive translation search. For this determination, first, it was revealed in which verses the differences in the grammatical recitation of the sura occurred; Then, the proofs of these recitation differences were emphasized. Subsequently, the works of commentators who included recitation differences in their tafsir and made their interpretations by taking recitation differences into consideration were consulted. After this source scanning, the differences in recitation in the Sūrat were examined based on various translations. As a result of this examination, the differences in the recitation in the Sūrat are due to the reading of some verbs in the triple or if'al section, and the reading of some verbs as known-unknown, masculine-feminine, merfū-meczūm; It has been determined that sometimes it is due to the reading of the noun or noun, sometimes it is due to the way the same word is used in different dialects, sometimes it is related to the proof-hiding in the word, and sometimes it is due to the reading of the word with the meaning of the missing or interlocutor. As a result, it has been revealed that some recitations affect and change the meaning of the verses, and this change in meaning is reflected in some translations. It has been observed that some translations do not consider the differences in recitation and prefer the first recitation. In some translations, the most appropriate word in Turkish was preferred to express the meaning correctly, rather than out of concern for differences in recitation. It was concluded that it would be useful to show different recitations in the text or in footnotes for a satisfactory translation study.

Keywords: Qur'an, Tafsir, Recitation, Recitation Differences, Sūrat al-Qaṣaṣ

1. GİRİŞ

Kasas suresindeki kıraat farklılıklarını ele almadan önce kısaca kıraat ilminin serencamından bahsetmekte fayda mülâhaza edilmektedir. Bilindiği gibi kıraat sözlükte “قرأ” fiil kökünden semaî mastar olup okumak ve tilavet etmek anlamına gelmektedir (Râgıb el-İsfahânî, 1991, s. 401, 402; İbn Manzûr, 1993, s. 1/128). Terim olarak ise “Kur’ân kelimelerinin eda keyfiyetini ve bu kelimelerdeki ihtilafı ravilerine nispet ederek bildiren bir ilimdir” şeklindeki tarifi genel kabul görmektedir (İbnü’l-Cezerî, 1999, s. 3; Temel, 2018, s. 102). Hz. Peygamber ve o günkü Arap toplumunun ümmî olmaları, yazıya yeterince vakıf olmamaları, okuma ve yazmayı bilenlerin sayısının çok az olması, vahyedilen Kur’ân’ın belleklerde muhafaza edilmesini zorunlu kılmaktaydı (Zürkânî, 1988, s. 1/240; Dağ, 2011, s. 25, 26). Kıraat da şifahi bir ilim olup işitmeye dayanmaktadır bu açıdan bu ilmin tamamen nakle yani rivayete dayandığı görülmektedir. Bundan dolayı kıraatler, kıraat imamlarından, kendinden önceki kıraat imamları kanalı ile Hz. Peygamber’e ulaşan bir isnatla nakledilmiştir (Çetin, Kıraatların Tefsire Etkisi, 2020, s. 91, 92; Ünal, 2019, s. 31-34). Dolayısıyla bu nakiller belleklerde hıfzedilmiş ve şifahi bir öğretim yoluyla yani sema ve arz yoluyla aktarılmıştır. Kıraat ilmi ile ilgili eserlerin hicrî 70 ve 80’li yıllara

kadar gitmesi ve büyük kıraat alimlerinin çoğunun tâbiûndan olması bu ilmin erken dönemlerde tedvin edildiğini ortaya koymaktadır (Birişik, 2018, s. 73-75). Erken dönemde kıraat ilminin tedvin edilmesi, Kur'ân'ın korunması ve günümüze sağlam bir şekilde gelmesi açısından büyük yarar sağlamıştır. Bilindiği gibi Cebrâil Aleyhisselam yüce Allah'tan aldığı bilgiyi (ayet/ayetler/sure) Hz. Peygamber'e vahiy yoluyla aktarmaktaydı. Hz. Peygamber ise gelen vahiy erkek ve kadınlara ayrı ayrı okumakta, gerektiğinde inen vahiy hakkında detaylı açıklama yapmaktaydı. Ayrıca Hz. Peygamber namazlarda nazil olan sureleri okumak suretiyle de Kur'ân kıraatini sahabeye öğretmekteydi (Nebil Muhammed, 2021, s. 83-106). Böylece çeşitli yollarla sahabenin, Hz. Peygamber'in Kur'ân kıraatini elde ettiği görülmektedir. Sahabeden sonra gelen nesil olan Tâbiûn da Hz. Peygamber'in kıraatini sahabeden öğrenmiştir. Sahabe ve tabiûnun elde ettiği Kur'ân kıraatleri, yüksek oranda aynı olmakla beraber kıraatler arasında bazı farkların da olduğu görülmektedir. Kaynaklarda kıraatlerdeki bu farklılıkların en temel sebebinin yedi harf ruhsatı olduğu ifade edilmektedir (Çetin, 2013, s. 41-207). Ayrıca ilk dönem Arap yazısının yeterli olmayışı ve hatt-ı Osmanî'nin teaddüdü gibi durumların da kıraat farklılıklarına sebep teşkil ettiği de belirtilmekteyse de bu görüş kabul görmemiş ve tenkit edilmiştir (Karaçam, 1991, s. 19-42; Ünal, 2019, s. 99-147). Bilindiği gibi kıraatlerdeki farklılıklar usûlî ve ferşî farklılıklar olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Usûlî farklılıklar telaffuzla ilgili olup manaya etki etmemektedir. Ferşî farklılıklar ise nahiv yani gramer farklılıkları olup manaya etki etmektedir. Gramer ihtilafları ise fiil, isim, harf ve kelimelerdeki kip farklılığını kapsamaktadır. Kıraat farklılıklarının ilk müfessirlerden itibaren Kur'ân tefsirinde kullanıldığı bunun da tefsir ilmi açısından bir zenginlik olduğu görülmektedir. Bu kıraatlerin bazen ayetin manasını açıkladığı, bazen ayetin anlamını genişlettiği bazen de ayetteki kapalılığı giderdiği görülmektedir. Ayrıca kıraatlerin bazen âmm lafızları tahsis, mutlak lafızları takyit ve mücmel lafızları tebyin ettiği de müşahade edilmektedir. Yine kıraatlerin malum-meçhul, iltifât sanatı ile ilgili olması, haber ve inşâ şeklinde tezahür etmesi, fiilin kök itibari ile başka bir fiil olarak okunması ile fiillerin sülasi ve mezid kalıplarla okunması gibi hususlardan kaynaklandığı görülmektedir.¹

Bu araştırmada tefsir açısından zenginlik ve ilmi derinlik kaynağı olarak görülen kıraat farklılıklarının Türkçe meâllere yansıyor yansımadığı

¹ Geniş bilgi ve örnekler için: İsmail Karaçam, *Kur'ân-ı Kerim'in Nüzûlü ve Kıraatı* (İstanbul: MÜİF Vakfı Yayınları, 1995), 13-128; Mehmet Ünal, *Kur'an'ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, (İstanbul: Hacıveviszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınları, 2019), 241-401.

konusu ele alınmıştır. Araştırma Kasas suresi² ile sınırlı tutulmuş olup surenin seçilmesinde özel bir sebep bulunmamaktadır. Öncelikle suredeki kıraat farklılıkları, alandaki temel kaynaklar taranmak suretiyle tespit edilmiş daha sonra ise bu kıraatlerin farklı okunma sebeplerini açıklayan kıraat hüccetleri üzerinde durulmuştur. Surede, anlam üzerinde etkisinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın bütün ferşî ihtilaflar üzerinde durulmuş, farklı kıraatlerin hüccetleri irdelenmiş ve bazı tefsirler bağlamında tefsire yansımaları ortaya konmuştur. Ayetlerin manası üzerinde etkisi olmayan usûlî ihtilaflara ise değinilmemiştir. Daha sonra ise kıraat-ı aşere imamlarının kıraatlerinin meâllere yansıtıp yansıtmadığı çeşitli meâller bağlamında araştırılmıştır.

Seçilen bu meâllerden bazılarının birebir tercüme bazılarının tefsiri meâl bazılarının ise yeni yaklaşımlar doğrultusunda yazılmış meâller olmasına dikkat edilerek, cumhuriyetin ilk döneminden günümüze kadara yazılan meâller olmasına özen gösterildi. Kıraat farklılığı bulunan ayetlerin Arapçası verilmiş, söz konusu ayetlerin meâlleri ise diyanet işleri başkanlığının meâlinden verilmiştir. Yapılan bu çalışmayla kıraat farklılıkları, hüccetleri ve bu farklılıkların meâllere yansımaları hususuna küçük bir katkı sunulmak istenmiştir. Zira kıraat farklılıklarının, Kur'ân tercümelerinde ana metin içinde olmasa bile dipnot vb. yerlerde mutlaka değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Kasas suresi özelinde böyle bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Fakat kıraat farklılıklarının tefsir ve meâllere yansımaları ve etkisi üzerine birçok çalışma yapıldığı görülmüştür.³

² Mekke döneminde inmiştir. 88 ayettir. Sûre, adını 25. âyette geçen “el-Kasas” kelimesinden almıştır. Kasas, kıssalar anlamında olup Kur'an'da geçen kıssa ve olaylar için kullanılır. Surede başlıca Hz. Mûsâ'nın çocukluğunu, peygamber oluşunu, Musevîleri Mısır'dan çıkarmasını ve Firavun ile ordusunun boğulmasını kapsayan süreç anlatılmaktadır. Ayrıca küfre saplanıp maddî servet ve kudrete bel bağlamanın kötü akıbetini vurgulamak üzere Kârûn kıssasına yer verilmektedir (Karaman vd., Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, 2020, s. 4/212)

³ Bazı örnek çalışmalar için bk. Halis Albayrak, “Kıraat Sorunu”, *Dini Araştırmalar*, Ankara, 2001, C.4, S.11; Abdurrahman Çetin, “Kur'an'ın Farklı Yorumlanmasında Kıraatların Rolü”, *Diyanet İlmî Dergi*, Ankara, 2001, C.37, S.4; İbn Aşur, “Kıraatlar Hakkında Bir Değerlendirme”, Çev. Necdet Çağıl, *AÜİFD*, Erzurum, 2000, S.16; Emin Aşıkutlu, “Kıraat İlminin Temellendirilmesinde Ahruf-i Seb'a Hadisi: Tahric, Tahlil ve Değerlendirme”, *Kur'an Araştırmaları-IV*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2002; Süleyman Ateş, “Kıraatlarda Tevatür Meselesi”, *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları-IV*, İstanbul, 2002; Harun Ögmiş, “Kur'an'ın Sihhati Bağlamında Kıraat Farklılıklarının Değerlendirilmesi”, *MÜİFD*, İstanbul, 2010, C.39, S. 2; Yavuz, Fırat, “Kıraat İlmî ve Tarikler”, *EÜİFD*, Kayseri, 2011, C.13, S. 2; Abdulhamit Birşık, Kıraat İlmî ve Tarihi, Emin Yayınları, Bursa, 2014; *Hacı Önen, Kıraat Farklılıklarının Meâllere Yansımaları: Hasan Basri Çantay ve Kur'an Yolu Meâlleri Örneği*, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı 54, s.153-163, 2017; Yakup YÜKSEL “Kıraat Farklılıklarının Meâllere Yansıtılması Sorunu (İsra ve Kehf Sûreleri Örneği)” *Ekev Akademi Dergisi* Yıl:20 Sayı: 66, 2019; Metin Çetin, Zümer Sûresi'ndeki Kıraat İhtilafları ve Tefsire Etkisi, *Ağrı İslami İlimler Dergisi (AGİİD)*, Aralık 2021 (9), s.38-63; Ömer Özbek, Kıraat Farklılıklarının Anlama Etkisi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı:39 Yıl: 2015/2 (163-181 S.).

2. KASAS SURESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARI

2.1. Kasas Suresi 6. Ayet

Suredeki bazı kıraat farklılıkları fiil kalıplarındaki ihtilaflardan kaynaklanmaktadır. Aynı fiili bazı kıraat imamları bir kalıpta okurken diğer kıraat imamları da farklı bir kalıpta okuyabilmektedir. Bu farklı kalıplardaki okumalar da ayetin manasının değişmesine neden olmaktadır. Örneğin bu surenin 6. ayetinde böyle bir durum söz konusudur. *“Yeryüzünde onları kudret sahibi kılalım ve onların eliyle Firavun’a, Hâmân’a ve ordularına, çekinegeldikleri şeyleri göstereyim.”* (Altuntaş vd., 2004, s. 425). Bu ayetteki *وَنُورِي فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ* ve *وَنُورِي فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا* kelimelerindeki fiilin “yâ” veya “nûn” harfiyle okunması ile ayetteki isimlerin merfû veya mansûb okunması hususunda ihtilaf bulunmaktadır. Kıraat imamlarından Hamza b. Habib (ö. 156/773), Ali b. Hamza el-Kisâî ve Halef b. Hişâm (ö. 229/844) *وَنُورِي فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا* şeklinde fiili “yâ” harfi ile isimleri de merfû okumuşlardır. Bu imamlar fiili sülasi fiil kalıbında okumuşlardır. Diğer kıraat imamları Nâfi’ b. Abdürrahman (ö. 169/785), Abdullah İbn Kesîr (ö. 120/738), Âsım b. Behdele (ö. 127/745), Abdullah b. Âmir (ö. 118/736), Ebû Amr b. el-Alâ’ (ö. 154/771), Ebû Ca’fer Yezîd b. el-Ka’ka’ (ö. 130/747-48) ve Yakub el-Hadramî (ö. 205/821) ise fiili ayette geçtiği gibi “nûn” harfiyle isimleri de mansûb okumuşlardır. Böylece bu imamlar da söz konusu fiili if’âl kalıbında okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 492; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 170; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 2/341).

Bu ayetteki kıraat farklılıklarının hüccetlerine bakıldığında çeşitli sebeplerden dolayı kıraat ihtilaflarının meydana geldiği görülmektedir. Söz konusu ayetteki fiili (نُرِي) “nûn” ve isimleri nasb ile okuyanlar fiili yine aynı surenin 4. ayetindeki (وَنُرِي) fiiline atfederek kelamın aynı yol üzere çoğul kiple devam etmesi gerektiğini ifade etmiş olmuşturlar. Böylece bu fiilden sonra gelen isimler de geçişli fiil ile naspedilmiş olmuşturlar. Fiilin bu durumu da haber cümlesi olmaktadır. Bundan dolayı da söz konusu fiilin fâili “Allah” olduğu için de diğer isimler de mansûb olmaktadır. İkinci okuyuşu tercih edenlere göre ise fiil “vâv” harfi ile başladığı için bu haber değil inşâ cümlesidir. Buna göre bu ayet kendisinden önce gelen ayete bağlı olmayıp yeni bir cümlenin başlangıcını oluşturmaktadır. Bundan dolayı da söz konusu fiil sülasi muzari fiil olarak gelmiştir. Böylece fiildeki “yâ” harfiyle firavundan haber verip fiili ona nispet ettiği için diğer isimler de merfû yani fâil konumuna gelmişlerdir. (İbn Hâleveyh, 2000, s. 276; Ezherî, 1991, s. 2/249; İbn Zencele, ts., s. 542; Ebû Ali el-Fârisî, 1993, s. 5/411, 412). Bu ikinci okuyuşa göre ayetin anlamı şu şekilde olmaktadır:

“Yeryüzünde onları kudret sahibi kılalım ve böylece Firavun, Hâmân ve orduları, çekinegeldikleri şeyleri görsünler.” Buna göre if’âl babındaki birinci kıraat “Biz göstermek istedik” manasını ifade ederken sülasi babtaki ikinci kıraat ise “Kendileri görsünler.” manasını ifade etmektedir.

Söz konusu ayetle ilgili meâllere bakıldığında birinci okuyuşun tercümede tercih edildiği görülmektedir. Bu meâllerde fiilin fâili Allah olarak yer almakta ve genelde “Firavuna, Hâmân’a ve ordularına çekinip korktukları şeyi gösterelim” şeklinde tercüme edilmektedir. (Bilmen, ts., s. 387; Feyizli, 2017, s. 385; Kandemir vd., 2014, s. 2/1336; Öztürk M. , 2013, s. 529; Yılmaz, 2015, s. 165). Meâllerde yukarıda ifade edilen üç kıraat imamının farklı okuyuşlarının verilmediği görülmektedir ki bu da kıraat farklılıklarının meâllere yansıtılmasındaki sorunlara delalet etmektedir. Müfessir Zemahşerî (öl. 538/1144) (وَيَرَى) kıraatinin, Firavun, Hâmân ve ordularının İsrâiloğullarından yana çekinmekte oldukları şeyi, yani mülk ve saltanatlarının elden gidişini, İsrâiloğullarından doğacak bir çocuğun eliyle helâk oluşlarını, “bizzat kendilerinin görmeleri” anlamını öne çıkarttığını ifade etmektedir (Zemahşerî, 1986, s. 3/393). Taberî ise (öl. 310/923) bu ayetteki kıraat farklılıklarını belirttikten sonra iki kıraat farklılığının yakın anlamlı olduğunu her ikisinin de sahih olduğunu zira kıraat imamlarının her ikisini de okuduklarını ifade etmektedir (Taberî, 2000, s. 19/519). Netice itibariyle ayetin anlamını değiştiren ve okuyucuya farklı bir pencere açan ikinci kıraatin de dipnotta belirtilmesi daha uygun olacaktır.

2.2. Kasas Suresi 8. Ayet

Suredeki kimi kıraat farklılığı mastarın meydana geldiği fiil kalıbından kaynaklanmaktadır. فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا “Nihayet Firavun ailesi kendilerine düşman ve üzüntü kaynağı olacak olan o çocuğu bulup aldı.” (Altuntaş vd., 2004, s. 426). Bu ayetteki (وَحَزَنًا) kelimesinin okunuşunda ihtilaf bulunmaktadır. Kıraat imamlarından Hamza, Kisâi ve Halef bu kelimeyi “hâ” harfini dammeli ve “zâ” harfini de sakın olarak okumuş diğer imamlar ise ayette geçtiği gibi her iki harfi de fethalı olarak okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 492; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü'l-Cezerî, ts., s. 2/341). Ayette geçtiği gibi okuyanlar bu fiili حَزَنٌ حَزْنٌ حَزْنًا babına göre yani sülasi olarak okumuşlardır. Diğerleri ise söz konusu fiili يحزن يحزن حَزْنًا şeklinde if’âl babında okumuşlardır. Bu fiilin if’âl babındaki mastarı إِحْزَانًا şeklinde gelmemekte حَزْنًا şeklinde gelmektedir (İbn Hâleveyh, 2000, s. 116). Buna göre ilk bab “Onda sıkıntı meydana getirdi.” anlamında iken, if’âl babı ise “Onu üzdü ve hüzünlü kıldı.” anlamına gelmektedir. Zira حَزْنٌ daha ziyade üzüntüyü ifade ederken حَزْنٌ ise daha çok dert ve sıkıntı anlamını ifade etmektedir (İbn Manzûr, 1993, s. 13/112). Halil

b. Ahmed'in (öl. 175/791) ifade ettiğine göre bu kelime mansûb olduğu zaman fethalı, merfû veya meksûr olduğu zaman dammeli olarak gelmektedir (Ferâhîdî, 1998, s. 3/160, 161). Yukarıdaki bilgilere göre bu kelimenin üzme ile kişide dert ve sıkıntı oluşturmak gibi anlamları vardır. Firavun ailesi Hz. Mûsâ'yı nehirde, küçük bir sandığın içinde bulmuş, onu alıp sevinçle saraylarına götürmüşlerdi. Bu ayet ise Hz. Mûsâ'nın ileride onlar için bir mutluluk sebebi olmayacağını aksine onların düşmanı olacağını onları üzecek, dert ve tasa sahibi yapacak birisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında dert, sıkıntı, üzüntü ve tasası olan insanları doğal olarak mahzun olur üzümler. Bundan dolayı, fiil kalıpları farklı olsa bile, her iki kıraatin yakın anlamlı olduğu görülmektedir (Taberî, 2000, s. 19/524).

Söz konusu ayetin tercümesiyle ilgili meâllere bakıldığı zaman kelimenin iki anlamından birinin tercih edildiği, her iki anlamın bir arada kullanılmadığı görülmektedir. Bazı meâllerde "Bir düşman ve bir tasa olacaktı." şeklinde kelimenin üzüntü ve tasa anlamı vurgulanmıştır (Yazır, 2013, s. 409; Çantay, 1980, s. 2/689; Esed, 1999, s. 2/782; Öztürk Y. N., 1998, s. 352; Sadak, ts., s. 385). Bazı meâllerde ise "Bir düşman ve başlarına dert olsun." şeklinde kelimenin dert ve sıkıntı manası vurgulanmıştır (Koçyiğit, ts., s. 385; Ateş, 2021, s. 233; Kandemir vd., 2014, s. 2/1338; Çakır, 2010, s. 387). Meâllerde söz konusu kelimenin hem üzüntü hem de dert anlamının birlikte kullanılmaması kıraat farklılığının melâllere tam yansımadağına delalet etmektedir.

2.3. Kasas Suresi 23. Ayet

Kasas suresi 23. ayette de fiil kalıbına bağlı olarak kıraat farklılığı meydana gelmiştir. *قَالْنَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصَدِّرَ الرَّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ* "Onlar, "Çobanlar sulayıp çekilinceye kadar biz koyunlarımızı sulayamayız. Babamız ise çok yaşlı bir adamdır" dediler." (Altuntaş vd., 2004, s. 427). Bu ayetteki (يُصَدِّرُ) kelimesinde ihtilaf bulunmaktadır. Kıraat imamlarından Ebû Cafer, Ebû Amr ve İbnü Âmir bu kelimedeki "yâ" harfini fethalı, "dâl" harfini ise dammeli olarak (يُصَدِّرُ) şeklinde okumuşlardır. Bu okumaya göre bu imamlar söz konusu fiili sülasi fiil babında okumuşlardır. Diğer kıraat imamları ise ayette geçtiği şekilde "yâ" harfini dammeli, "dâl" harfini kesralı okumuşlardır ki bu imamlar da fiili if'âl babında okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 492; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü'l-Cezerî, ts., s. 2/341). Söz konusu fiili damme ile okuyanlara göre fâil bellidir fakat mef'ûl eksiktir, bu da bir mef'ûlu gerektirmektedir. Bundan dolayı aslında bu ifade *حَتَّى يُصَدِّرَ الرَّعَاءَ مَوَاشِيَهُمْ* şeklindedir. Yani "Çobanlar hayvanlarını sulayıp çıkarana kadar." Buna göre fâil "çobanlar" mef'ûl ise "hayvanlar" olmaktadır. Fethalı

okuyanlara göre ise bu fiil geçişli olmayan bir fiil olması nedeniyle fâil kişinin kendisidir. Buna göre fail suyun başına giden ve dönmesi gereken kişinin kendisidir (İbn Hâleveyh, 2000, s. 276; Ezherî, 1991, s. 2/250). Bu açıklamalara göre يَصْنُرُ kıraatinde anlam “Çobanların kendileri su kaynağından ayrıldıktan sonra.” demektir. يُصْنِرُ kıraatinde ise “Çobanlar hayvanlarını su kaynağından alıp gittikten sonra.” manası hakimdir (İbn Zencele, ts., s. 543; Ebû Şâme, ts., s. 633).

Bazı meâller birinci kıraati tercih etmiş ve “Çobanların hayvanlarını suladıktan sonra hayvanlarını alıp oradan uzaklaşmaları” manası üzerinde durmuştur (Yazır, 2013, s. 410; Çantay, 1980, s. 2/692; Okuyan, 2021, s. 387; Esed, 1999, s. 2/786; Ateş, 2021, s. 234). Bazı meâllerde ise ikinci kıraat tercih edilmiştir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun (1886-1978) ikinci kıraati tercih ettiği görülmektedir. Zira o bu pasajı şöyle tercüme etmektedir: “Kadınlar dediler: “Çobanlar çekilip gitsinler ki biz de hayvanlarımızı suvaralım.” (Baltacıoğlu, 1957, s. 322). Yine onun gibi bu kıraati tercih edenler de bulunmaktadır (Koçyiğit, ts., s. 387; Öztürk Y. N., 1998, s. 354; Kandemir vd., 2014, s. 2/1342; Kısa, 2020, s. 491). Bu tercümede çobanların uzaklaşmaları ön plana çıkarılmış, çobanların hayvanlarını sulamaları ve sonrasında hayvanlarını alıp oradan ayrılmaları manası ise ötelenmiştir.

2.4. Kasas Suresi 29. Ayet

Kıraat farklılıklarının bir sebebi de aynı kelimenin farklı lehçelerdeki yansımalarıyla meydana gelmektedir. قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ “Ailesine, “Siz burada kalın, ben bir ateş gördüm, (oraya gidiyorum). Umarım oradan size bir haber ya da ısınmanız için ateşten bir kor getiririm ” dedi.” (Altuntaş vd., 2004, s. 428). Bu ayette geçen جَذْوَةٍ kelimesinin okunuşunda ihtilaf bulunmaktadır. İmam Nâfi’, Ebû Cafer, İbn Kesîr, Ebû Amr, Kisâî ve Yakub el-Hadramî kelimedeki “Cîm” harfini kesra ile جَذْوَةٍ; İmam Âsım söz konusu ayette geçtiği gibi fetha, Hamza ve Halef ise damme ile جَذْوَةٍ şeklinde okumuştur (İbn Mücâhid, 1980, s. 493; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü'l-Cezerî, ts., s. 2/341). Bu kelimenin farklı hareketlerle okunması dildeki çeşitliliği göstermekte ve herbir okumanın karşılığı dilde bulunmaktadır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 277; Ezherî, 1991, s. 2/251). Bununla beraber bazı ilim ehlinin, aralarında ince nüanslar olduğunu ifade ettikleri de görülmektedir. Buna göre “cezve” bir parça kor, “cuzve” cemre “cizve” ise şule demektir (İbn Zencele, ts., s. 544; Dimyâtî, 2006, s. 435; Taberî, 2000, s. 19/571, 572; Şevkânî, 1993, s. 4/196).

Meâllerde ise “Cezvetün” kelimesi çeşitli şekillerde tercüme

edilmiştir. Bazıları “kor, kor parçası veya bir parça kor” olarak (Gölpınarlı, 2017; Okuyan, 2021, s. 388), bazıları köz, köz parçası olarak (Tekin, 2015, s. 390; Kısa, 2020, s. 492; İslamoğlu, 2008, s. 2/760), bazıları tutuşmuş bir odun olarak (Esed, 1999, s. 2/787; Bayraklı, 2007, s. 182), bazıları “bir parça ateş” olarak (Çantay, 1980, s. 2/694; Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, 2020, s. 420). çevirmişlerdir. Bunlar yakın anlamlı kelimeler olmakla beraber mütercimlerin manayı en iyi ifade edecek anlamı seçmek için gayret gösterdikleri görülmektedir.

2.5. Kasas Suresi 32. Ayet

Bazen bir ayette birden fazla kıraat farklılığı bulunabilir. Bu ayette de iki farklı kıraat farklılığı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi aynı kelimenin farklı lehçelerdeki kullanım biçiminden kaynaklanmaktadır. اسئلك يدك في جيبك تخرج بيضاء من غير سوء وامنم إليك جناحك من الرهب فدائك بزهانان من ربك إلى فرعون وملية إهم كانوا قومًا فاسقين “Elini koynuna sok. Bir hastalık sebebiyle olmaksızın bembeyaz bir hâlde çıksın. Korkudan açılan kolunu kendine çek. İşte bunlar, Firavun ve ileri gelen adamlarına (göstermen için) Rabbin tarafından (sana verilen) iki delildir. Çünkü onlar fasık bir kavimdirler.” (Altuntaş vd., 2004, s. 428). Bu ayetteki (الرهب) kelimesinin okunuşunda ihtilaf bulunmaktadır. Nâfi’, Ebû Cafer, İbn Kesîr, Ebû Amr ve Yakub el-Hadramî “râ” ve “hâ” harflerini fetha ile (الرهب) şeklinde okumuştur. Ebû Bekr Şu’be b. Ayyâş’ın (ö. 193/809) rivayetine göre imam Âsım, İbnü Âmir, Hamza ve Kisâî “râ” harfini dammeli, “hâ” harfini ise sakin olarak (الرهب) şeklinde okumuştur. İbn Hübeyre (ö. 560/1165) İmam Âsım’ın, Hafs b. Süleyman (ö. 180/796) rivayetinde “râ” ve “hâ” harfini fethalı (الرهب) şeklinde okuduğunu ifade etmiştir. Kıraat âlimleri bunun yanlış olduğunu, imam Âsım’ın kelimenin “râ” harfini fethalı “hâ” harfini ise sakin olarak (الرهب) şeklinde okuduğunu bildirmektedirler (İbn Mücâhid, 1980, s. 493; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 2/341). Bu kelimedeki farklı okumaların dildeki çeşitlilikler olup manayı değiştirmedeği üçünün de (الفرع) yani korkmak manasını ifade ettiği görülmektedir (İbn Hâleveyh, 2000, s. 277). Bazılarına göre ise (الرهب) kelimesi (الكم) yani kol, yen, kılıf ve giysi kolu anlamına gelmektedir. Bu anlamda Araplar’ın أعطني ما في رهبتك ifadesinde bu anlamı kastettiği belirtilmektedir. Buna göre وامنم إليك جناحك من الرهب وامنم إليك يدك وأخرجها من الرهب “Korkudan açılan kolunu kendine çek.” ifadesi “Elini kımından çıkart ve kendine doğru çek.” anlamına gelmektedir. Zira Hz. Mûsâ’ın elini aldığında eli koynundaydı, bundan dolayı kendisinden elini koynundan çıkarması istendi (Beğavî, 1997, s. 6/207; Şevkânî, 1993, s. 4/179).

Meâllerde bu kelimeye genel olarak “korku” manasının verildiği görülmektedir (Yazır, 2013, s. 411; Çantay, 1980, s. 2/694). Bazıları ise Hz. Mûsâ'nın yaşadığı şok durumunu daha iyi ifade etmek için kelimeyi “dehşet” olarak tercüme etmişlerdir (Bulaç, 2015, s. 392; Akgül, 2022). Bu kelimenin farklı okuyuşları aynı manayı ifade etmektedir. Bu açıdan kişi hangi kıraati okursa doğru okumuş sayılmaktadır (Taberî, 2000, s. 19/575). Meâllere bakıldığında bu kelimenin kol, elbisenin kını, kılıf, yen veya giysi kolu anlamına gelen (الْكُمُّ) şeklinde çevrilmediği görülmektedir.

Bu ayette kelimenin türediği kök hususunda bir kıraat farklılığı bulunmaktadır. Bu da ayette geçen (فَدَانِكَ) kelimesindeki “nûn” harfinin tahfif yani şeddesiz veya teşdid yani şeddeli olarak okunup okunmamasıyla ilgilidir. İbn Kesîr ve Ebû Amr (فَدَانِكَ) şeklinde “nûn” harfini şeddeli okumuşlardır. Ali b. Nasr, Ebû Amr'ın hem tahfif hem de teşdid ile okuduğunu rivayet etmiştir. Diğer kıraat imamları ise (فَدَانِكَ) şeklinde tahfif ile okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 493; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü'l-Cezerî, ts., s. 2/248). Kelimedeki “nûn” harfini teşdid yani şeddeli olarak okuyanlara bu kelime (ذَلِكَ) kelimesinin tesniyesidir. Buna göre (فَدَانِكَ) ifadesinin aslı (ذَان لَكَ) yani “Bu ikisi senindir.” Burada “lâm” harfi “nûn” harfine kalbedilmiş ve idğamlı olarak (ذَانِكَ) şeklinde okunmuştur. Tahfif okuyanlara göre ise bu kelime (ذَلِكَ) kelimesinin tesniyesidir. Bu kelimedeki “nûn” harfi tesineyeye delalet etmesi için kullanılmıştır. Bundan dolayı da “nûn” harfi tahfifli okunmuştur. Kelimenin sonundaki “kef” harfi ise hitap için olup irapta mahalli bulunmaktadır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 121; Ezherî, 1991, s. 2/251; İbn Âşûr, 1984, s. 20/115).

Meâllere bakıldığında kelimenin tahfif veya teşdid ile okunmasının çevirilerde etkin olmadığı, kelimenin genelde “Bu ikisi veya bu iki şey” diye çevrildiği görülmektedir (Yazır, 2013, s. 411; Çantay, 1980, s. 2/694; Karaman vd., Kur'an Yolu Meâli, 2020, s. 409; Yakıt, 2023). Bazıları ise söz konusu kelimeyi, kelime tesniye olduğu halde “Bunlar” şeklinde çoğul olarak tercüme etmişlerdir (Akgül, 2022; Bulaç, 2015, s. 392; Ateş, 2021, s. 235; Süleymaniye Vakfı). Söz konusu kelime tesniye (İkil) olduğu halde üç ve sonrasını ifade eden “Bunlar” şeklinde çoğul olarak tercüme edilmesi de tercümelerde dilin özelliklerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini ifade etmektedir.

2.6. Kasas Suresi 34. Ayet

Bu ayette iki kelimedeki kıraat farklılığı bulunmaktadır. Birincisi kıraat farklılığı aynı kelimenin farklı lehçelerdeki kullanımından kaynaklanmaktadır. وَأَجِي هَارُونَ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسَلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ

أَنَّ يُكْذِبُونَ “Kardeşim Hârûn’un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da benimle, beni doğrulayan bir yardımcı olarak gönder. Çünkü ben, onların beni yalanlamalarından korkuyorum. (Altuntaş vd., 2004, s. 429). Bu ayetteki (رُدَّءًا) kelimesinin okunuşunda ihtilaf vardır. Nâfi’ ve Ebû Cafer bu kelimeyi (رُدَّءًا) şeklinde “dâl” harfini fethalı ve hemzesiz okumuştur. Diğerleri ise ayette geçtiği gibi hemzenin tahkiki ve dal harfinin teskini ile okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 494; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 1/414). Hemzenin tahkiki ile okuyanlar sözü aslına getirdiler ki bu sözün aslı manası (العَوْنُ) yani yardım demektir. Tahfif ile okuyanlar ise hemzenin harekesini dal harfine nakledip harekeleyerek okumuşlar, hemzeyi de tahfif için leyyin okumuşlardır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 278; Ezherî, 1991, s. 2/252; İbn Aşûr, 1984, s. 20/116). Ferşî bir ihtilaf olmasına rağmen bu iki okumanın manayı değiştirmedeği görülmektedir ki meâllerde bu kelime genel olarak “yardımcı” olarak çevirilmiştir (Yazır, 2013, s. 411; Çantay, 1980, s. 2/694; Okuyan, 2021, s. 388; Esed, 1999, s. 2/787). Bazı meâllerde ise kelimenin “destek” manası tercih edilmiştir (Akgül, 2022)

İkinci kıraat farklılığının sebebi ise fiilin merfû veya meczûm okunmasıdır. Bu açıdan söz konusu ayette geçen (يُصَدِّقُنِي) kelimesinin okunuşunda ihtilaf bulunmaktadır. Âsım ve Hamza kelimedeki “kâf” harfini dammeli olarak (يُصَدِّقُنِي) şeklinde; diğerleri ise (يُصَدِّقُنِي) şeklinde “kâf” harfini sakini olarak okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 494; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 2/341). Kâf harfini sakini olarak okuyanlara göre bu şekilde olması cümledeki talebin cevabı olması açısından daha uygundur. Diğerleri ise kâf harfini ref’ ile okumuşlardır. Onların bu şekilde okumasında iki vecih vardır. Birincisi, nekreyi ifade etmesi için sıfat olması ikincisi ise (فَأَرْسَلَهُ) kelimesindeki (الهاء) zamirinden dolayı hal olma durumudur (İbn Hâleveyh, 2000, s. 234, 235, 278; Dimyâtî, 2006, s. 436; Taberî, 2000, s. 19/568). Buna göre ayette geçen (رُدَّءًا يُصَدِّقُنِي) ifadesi birinci kıraate göre şu manaya gelmektedir: فَارْسَلَهُ مَعِيَ رُدَّءًا مِنْ صَفْتِهِ يَصَدِّقُنِي “Onu beni tasdik etmesi için yardımcı olarak gönder” bu okuyuşta sıfat özelliği vurgulanmıştır; ikinci kıraate göre ise فَارْسَلَهُ، فَإِنَّكَ إِذَا أَرْسَلْتَهُ صَدِّقُنِي “Onu gönder, zira onu gönderirsen o da beni tasdik eder” manasına gelmektedir bu okuyuşta ise haber özelliği vurgulanmıştır (Taberî, 2000, s. 19/578).

Meâllerde bu kelimenin “beni doğrulayan” veya “beni tasdik eden” şeklindeki birinci okuyuşun tercih edildiği görülmektedir (Yazır, 2013, s. 411; Çantay, 1980, s. 2/694; Okuyan, 2021, s. 388; Ateş, 2021, s. 235; Koçyiğit, ts., s. 388). Meâllerde hal olarak yer alan ikinci kıraate yer verilmemesi kıraatlerin meâl çalışmalarında gözardı edildiğini

göstermektedir.

2.7. Kasas Suresi 37. Ayet

Bu ayette iki kelimedeki kıraat ihtilafı vardır. Birinci kıraat farklılığı kelimedeki isbat ve hazifle ilgilidir. وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِي وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ “Mûsâ, “Katundan kimin hidayet getirdiğini ve bu yurdun (güzel) sonucunun kimin olacağını Rabbim daha iyi bilir. Doğrusu zalimler kurtuluşa eremezler” dedi.” (Altuntaş vd., 2004, s. 429). Bu ayetin başında yer alan (وَقَالَ) kelimesinin “vâv” harfiyle okunup okunmaması hususunda ihtilaf vardır. Sadece Mekke kıraat imamı olan İbn Kesîr bu kelimeyi başında “vâv” olmadan (قَالَ) şeklinde okumuştur. Mekke ehlinin Mushaflarında da bu kelime bu şekilde yer almaktadır. Diğer kıraat imamları ise ayette geçtiği gibi bu kelimeyi “vâv” ile okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 494; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 2/341). Müfessir Zemahşerî, İbn Kesîr’in bu kıraatini beğenmekte ve şöyle demektedir: “Bu güzel bir okuyuştur; çünkü getirilen bu açık mucizelere onların “uydurulmuş sihir” demelerine mukabil, bu bağlam, Mûsâ’nın onlara ne cevap verdiğinin sorulup araştırıldığı yerdir. Vâv’lı okuyuşun açıklaması ise “Onlar şöyle dediler, Mûsâ da böyle dedi.” şeklindedir; iyi gözlem yapan biri bu sözle diğer söz arasında bir mukayese yapar; birinin doğru, diğerinin yanlış olduğunu kavrar. Zira varlıklar zıtlarıyla anlaşılır (Zemahşerî, 1986, s. 3/412). “Vâv” harfinin ispatı ile okuyanlar daha önce geçen sözlerin devamı niteliğinde olduğunu göstermektedir. “Vâv” harfinin hazfî ile okuyanlar ise Hz. Mûsâ’nın sözlerini onların sözlerinden ayırmaktadır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 278).

Meâllerde ise genelde İbn Kesîr’in kıraatine yer verilmediği ve “Mûsâ şöyle dedi, Mûsâ dedi ki” şeklinde tercüme edildiği görülmektedir (Yazır, 2013, s. 411; Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, 2020, s. 409; Hayrât, 2012, s. 389; Baltacıoğlu, 1957, s. 324). Bazı meâllerde yer alan “Buna karşılık Mûsâ” (Kısa, 2020, s. 493), “Mûsâ ise şöyle demişti” (Okuyan, 2021, s. 389) gibi ifadelerin İbn Kesîr’in kıraatine daha yakın olduğu görülmektedir. Zira Zemahşerî’nin de ifade ettiği gibi bu çeviri “Onlar şöyle dedi, Mûsâ’da şöyle dedi” anlam örgüsünü daha iyi ifade etmektedir.

Bu ayetteki diğer kıraat farklılığı ise kelimenin müzekker veya müennes okunmasıyla ilgilidir. Bu açıdan söz konusu ayette yer alan (تَكُونُ) kelimesinde ihtilaf bulunmaktadır. Hamza ve Kisâî bu kelimeyi “yâ” harfi ile (يَكُونُ) şeklinde okumuşlar, diğer kıraat imamları ise ayette geçtiği “tâ” harfiyle okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 490; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171). Kelimeyi “yâ” harfiyle okuyanlar manayı önceleyip (يَكُونُ) kelimesini

aynı ayette geçen (عَاقِبَةُ الدَّارِ) ifadesinin ismi olarak görmüş bu şekilde de isim ile fiil arasını ayırmış ve (عَاقِبَةُ) kelimesindeki tâ'nın hakiki müenneslik ta'sı olmadığını ifade etmişlerdir. Söz konusu kelimeyi “Tâ” harfiyle okuyanlar ise (عَاقِبَةُ) kelimesindeki müenneslik tâ'sını dikkate almışlardır (İbn Zencele, ts., s. 546; Şevkânî, 1993, s. 4/200; İbn Âşûr, 1984, s. 20/121). Bu tarz kıraatlerin anlama çok etkisi olmadığı için bazı âlimler sadece farklı okumalara dikkat çekmekle yetinmişlerdir (Zemaşerî, 1986, s. 3/412; İbnü'l-Cevzî, 2001, s. 3/384).

Meâllerde akıbet kelimesine vurgu yapanlar kelimenin ayetteki kullanılış biçimi olan تَكُونُ şeklini dikkate almışlardır. Bu meâllerde “Hayırlı akıbetin kime nasip olacağı” (Yazır, 2013, s. 411), “Yurdun akıbeti kimin olacağı” (Çantay, 1980, s. 2/694; Bilmen, ts., s. 391). Mahmut Kısa meâlinde ise “Kimin mutlu sona ulaşmayı hak ettiği” şeklinde bir anlam verilmek suretiyle mekândan ziyade bireye vurgu yapılmıştır (Kısa, 2020, s. 493). İsmail Yakıt'ın meâlinde de “Sonunda kimin mutlu olacağı” şeklindeki mana da bireye dikkat çekmektedir (Yakıt, 2023).

2.8. Kasas Suresi 39. Ayet

Bu ayette yer alan kıraat farklılığı fiilin malum veya meçhul okunmasından kaynaklanmaktadır. *وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ* “O ve askerleri yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve gerçekten bize döndürülmeyeceklerini sandılar.” (Altuntaş vd., 2004, s. 429). Bu ayette (يُرْجَعُونَ) kelimesinde ihtilaf bulunmaktadır. Bu kelimeyi Nâfi’, Hamza ve Kisâî “yâ” harfini fetha “cîm” harfini ise kesra ile (يُرْجَعُونَ) şeklinde okumuşlar, diğerleri ise (يُرْجَعُونَ) şeklinde okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 494; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 171). Kelimedeki “yâ” harfi dammeli okununca fiil meçhul hale gelmektedir. Buna göre burada geri döndürülmek manası vardır ki bu da fâilin melekler olduğuna delalet etmektedir. Diğer kıraatte ise fâil, olayı bizzat yaşayan yani ölümden sonra dirilenler olmaktadır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 278; Şevkânî, 1993, s. 4/200; İbn Âşûr, 1984, s. 20/125).

Meâllerde genel olarak “Bize döndürülmeyeceklerini zannediyorlardı.” şeklinde ayette yer alan birinci kıraatin tercih edildiği görülmektedir (Yazır, 2013, s. 411; Çantay, 1980, s. 2/695; Bilmen, ts., s. 391; Baltacıoğlu, 1957, s. 324). Bazı meâllerde ise ikinci kıraatin tercih edilerek cümledeki fâillerin bizzat Firavun ve ordusu gibi isimler yapıldığı ve “Bize dönmeyeceklerini sandılar.” şeklinde tercüme edildiği görülmektedir (Yüksel, 2003, s. 338; Kısa, 2020, s. 494; Çakır, 2010, s. 391; Esed, 1999, s. 2/789).

2.9. Kasas Suresi 48. Ayet

Bu ayetteki kıraat farklılığı kelimenin isim veya ism-i fail olarak okunmasından kaynaklanmaktadır. فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى أَوْلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُمْ كَافِرُونَ “Onlara katımızdan gerçek gelince, “Mûsâ’ya verilen (mucize)lerin benzeri niçin buna da verilmedi” dediler. Onlar daha önce Mûsâ’ya verilen (mucize)leri inkâr etmemişler miydi? Onlar, “İki sihirbaz birbirlerine destek oluyor” dediler. “Biz hepsini inkâr ediyoruz” dediler.” (Altuntaş vd., 2004, s. 429). Bu ayetteki (سِحْرَانِ) kelimesinin okunuşunda ihtilaf vardır. Bu kelimeyi imam Âsım, Hamza ve Kisâî “Hâ” harfinden önce elif olmaksızın “سِحْرَانِ” şeklinde, diğerleri ise kelimeyi “Sîn” harfinden önce elif ile “ساجرانِ” şeklinde okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 495; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 172; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 2/341, 342). Kelimeyi elif harfinin ispatıyla okuyanlara göre bu ifadeyle Hz. Mûsâ ve Hz. Muhammed (sav) kastedilmiştir. Zira söz konusu ayette geçen (تَظَاهَرَا) fiili “İki kişinin birbirini desteklemesi” manasında insana atfedilmiştir. Kelimeyi elif harfinin hazfiyle okuyanlara göre ise bununla kastedilen Tevrat ve Kur’an’dır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 278; İbn Zencele, ts., s. 547; Ebû Şâme, ts., s. 634). İbn Zencele bağlam açısından değerlendirildiğinde ikinci görüşün daha doğru olduğu kanaatini paylaşmakta İbn Abbâs (ö. 68/687-88), İkrime (ö. 105/723) ve Katade’nin (ö. 117/735) de bu kelimeyi iki kitap yani Kur’an ve Tevrat olarak tevil ettiklerini belirtmektedir. (İbn Zencele, ts., s. 547). Tefsirlerde iki sihir veya iki sihirbaz olarak kimlerin veya nelerin kastedildiğine dair görüşler oldukça fazladır (Taberî, 2000, s. 19/588-590; Râzî, 1999, s. 24/606).

Söz konusu kelime bazı meâllerde herhangi bir şeye atfedilmeden sadece “iki sihir” şeklinde çevrilmiştir (Yazır, 2013, s. 412; Çantay, 1980, s. 2/697; Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, 2020, s. 411). Bazılarında Kur’an ve Tevrat kastedilerek iki kitap şeklinde çevrilmiştir (Tekin, 2015, s. 392; Hayrât, 2012, s. 390; Kısa, 2020, s. 495; Çakır, 2010, s. 392). Bazılarında ise iki büyücü şeklinde tercüme edilmiştir (Baltacıoğlu, 1957, s. 325; Okuyan, 2021, s. 390; Öztürk Y. N., 1998, s. 357). Meâllerde iki sihir, iki kitap veya iki büyücü gibi ifadeler müphem kaldığı için mütercimler bu kapalılığı dipnotta veya metin içinde açıklama yapmak suretiyle kapalılığı gidermeye çalışmışlardır (Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, 2020, s. 411; Kısa, 2020, s. 495).

Ayetteki kapalılığı giderme adına dipnotta verilen bilgi hem ayetin anlaşılması hem de diğer kıraatin manasının da meâle yansımaları açısından olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

2.10. Kasas Suresi 57. Ayet

Bu ayetteki kıraat farklılığı kelimenin müzekker veya müennes okunmasıyla ilgilidir. وَقَالُوا إِنْ تَتَّبِعِ الْهْدَىٰ مَعَكَ نَتَّخِطْفَ مِنْ أَرْضِنَا أَوْلَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا. “Onlar, “Sizinle doğru yolu tutarsak, kendi yurdumuzdan koparılıp çıkarılırız” dediler. Biz onları tarafımızdan bir rızık olarak, her türlü meyve ve mahsullerin kendisinde toplandığı, saygın ve güvenli bir yere yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler.” (Altuntaş vd., 2004, s. 431). Bu ayetteki (يُجَبَى) kelimesinin okunuşunda ihtilaf edilmiştir. Nâfi’ ve Ebû Cafer bu kelimeyi (تُجَبَى) şeklinde “tâ” ile okumuş diğerleri ise “yâ” ile okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 495; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 172; İbnü’l-Cezerî, ts., s. 2/42). Kelimeyi “tâ” harfiyle okuyanlar تَمْرَاتُ kelimesinin müennesliğinden dolayı böyle okumuşlardır. “Yâ” harfiyle okuyanlar her şeyi kapsayabilmesi, (يُجَبَى) fiili ile (تَمْرَاتُ) kelimesi arasındaki ilişkinin kesilmesi ve (تَمْرَاتُ) kelimesinin hakiki müennes olmadığını beyan için böyle okumuşlardır (Ezherî, 1991, s. 2/254; Şevkânî, 1993, s. 4/207). Ayrıca (إِلَيْهِ) kelimesindeki muzaf iley durumunu gözetmeleri de onların kelimeyi (يُجَبَى) şeklinde okumalarını gerektirmektedir (İbn Âşûr, 1984, s. 20/150).

Meâllerde bu pasaj genel olarak “Her şeyin ürünlerinin toplanıp getirilmesi” şeklinde karşılık bulmaktadır (Yazır, 2013, s. 413; Çantay, 1980, s. 2/699; Ateş, 2021, s. 236). Aslında Mekke tarımsal ürünlerin yetişmesi için uygun olmayan bir yerdir. Mekke daha çok ticaret şehri olarak bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında Mehmet Çakır’ın “Her türlü ürünün akışını sağlayarak” (Çakır, 2010, s. 393) şeklindeki tercümesinin daha uygun olduğu ifade edilebilir. Ticaret sebebiyle Mekke’ye sürekli kervanların gelmesi de bu anlama delalet etmektedir. Yine Tuncer Namlı’nın çevirisi de bu anlamı dikkate sunmaktadır: “Öyle ki her türlü ürün bizim tarafımızdan bir rızık olarak oraya akıtılmaktadır” (Namlı, 2018, s. 274). Bu ayetlerde tarıma elverişsiz bir yerde yaşayan Mekkelilerin bütün ihtiyaçlarının karşılandığı, bütün ürünlerin buraya akışının sağlandığı bildirilmektedir. Bu açıdan ikinci kıraatin kelimelerdeki manayı daha iyi ifade ettiği söylenebilir.

2.11. Kasas Suresi 60. Ayet

Bu ayetteki kıraat farklılığı kelimenin gaib veya muhatab sigasıyla okunmasından kaynaklanmaktadır. وَمَا أَوْتَيْنَا مِنَ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى أَفَلَا تَعْقِلُونَ “(Dünyalık olarak) size verilen her şey, dünya hayatının geçimliği ve süsüdür. Allah’ın katındaki ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz?” (Altuntaş vd., 2004, s. 432). Bu

ayetteki تَعْقِلُونَ kelimesinin okunuşunda ihtilaf vardır. Sadece Ebû Amr kelimeyi hem “tâ” ile hem de “yâ” ile okumuştur. Diğer kıraat imamları ise “tâ” ile okumuşlardır (İbn Mücâhid, 1980, s. 495; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 172). İbnü'l-Cezerî kelimenin anlamı açısından iki vechin de sahih olduğunu ifade etmektedir (İbnü'l-Cezerî, ts., s. 2/342). Zemaşerî fiilin يَعْظُونَ şeklinde yani “Hâlâ, akıllarını başlarına almayacaklar mı?” meâlinde de okunduğunu bu okumanın öğüt alma açısından daha etkili olduğuna dikkat çekmiştir (Zemaşerî, 1986, s. 3/425). İbn Âşûr'a (1879-1973) göre bu ayette iltifat sanatı vardır. Ona göre yüce Allah sözün yönünü bir anda değiştirerek üslup farklılığı meydana getirerek Müslümanların hayret edilecek hallerine dikkat çekmiştir (İbn Âşûr, 1984, s. 20/154). Buna göre أَفَلَا يَعْظُونَ kıraatinde anlam şöyle olmaktadır: “Ey Muhammed! Onlara de ki: “Size verilen her şey, dünya hayatının geçimliği ve süsüdür. Allah'ın katındaki ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır.” “Hala akıllarını kullanmayacaklar mı?” (İbn Zencele, ts., s. 548) Şevkânî ve Kurtubî ise söz konusu ayette yer alan وَمَا أُوْتِيْتُمْ ibaresinden dolayı hitap açısından ilk kıraatin yani تَعْقِلُونَ kıraatinin tercihe şayan olduğunu ifade etmektedirler (Şevkânî, 1993, s. 4/209; Kurtubî, 1964, s. 13/302).

Meâllerde, ayette geçtiği gibi muhatap kalıbı dikkate alınarak tercüme yapıldığı görülmektedir. “Hâlâ buna aklınız ermeyecek mi?” (Yazır, 2013, s. 413), “Hâlâ akıllanmayacak mısınız?” (Çantay, 1980, s. 2/699). “Artık akıl erdiremez misiniz?” (Bilmen, ts., s. 394). “Aklınızı kullanmıyor musunuz?” (Namlı, 2018, s. 274). Bazı tercümelerde ise “Anlamaz mısınız? Anlamayacak mısınız? Anlamıyor musunuz?” şeklinde akıl kelimesi kullanılmadan mana verildiği görülmektedir (Atalay; Said; Yüksel, 2003, s. 340). Kelimeyi diğer kıraat imamlarından farklı okuyan Ebû Amr'ın أَفَلَا يَعْظُونَ “Hala akıllanmayacaklar mı?” kıraatinin meâllerde yer almadığı tespit edilmiştir.

2.12. Kasas Suresi 80. Ayet

Bu ayetteki kıraat farklılığının sebebi fiilin malum veya meçhul olarak okunmasıdır. وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيُكَانُّ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ “Daha dün onun yerinde olmayı arzu edenler, “Vay! Demek ki Allah, kullarından dilediği kimselere rızık bol verir ve (dilediğine) kısarmış. Allah, bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Demek ki kâfirler iflah olmayacak” demeye başladılar.” (Altuntaş vd., 2004, s. 434). Bu ayetteki لَخَسَفَ بِنَا kelimesinde ihtilaf vardır. Yakub el-Hadramî ve Hafis rivayetinde imam Âsım kelimeyi بِنَا لَخَسَفَ şeklinde “Hâ” harfini fethalı olarak, diğer kıraat imamları ve Ebû Bekr Şu'be rivayetinde İmam Âsım “Hâ” harfini dammeli

olarak لَخَسِفَ بِنَا şeklinde okumuştur (İbn Mücâhid, 1980, s. 495; Ebû Amr ed-Dânî, 2016, s. 172; İbnü'l-Cezerî, ts., s. 2/342). Birinci kıraatte kelime لَخَسِفَ بِنَا şeklinde okunursa fiil malum, fiilin fâili de Allah olmaktadır. Fiil لَخَسِفَ بِنَا şeklinde okunursa fiil meçhul, fâil ise belirsiz olmaktadır (İbn Hâleveyh, 2000, s. 279; Ezherî, 1991, s. 2/255). Zemahşerî لَخَسِفَ بِنَا fiilinin لَخَسِفَ بِنَا şeklinde malum okunduğunu bu okumda da zamirin Allah'a raci olduğunu ifade etmek suretiyle fiilin meçhul halini tercih ettiğini bildirmektedir (Zemahşerî, 1986, s. 3/435). Ebû Hâtim es-Sicistânî (öl. 255/869) فَخَسَفْنَا بِهِ وَبَدَارَهُ الْأَرْضُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا ve “Allah, bize lütfetmiş olmasaydı” ayetlerinde Allah isminin fiile yakın olmasından dolayı ona izafe edilmesinin daha uygun olduğunu ifade ederek لَخَسِفَ بِنَا kıraatini tercih etmiştir (Kurtubî, 1964, s. 13/319).

Meâllerde ise daha meşhur olan meçhul kıraatin terk edilip fiilin malum halinin tercih edildiği görülmektedir. Söz konusu kelime bazı meâllerde “Bizi de yerin dibine geçirirdi.” (Yazır, 2013, s. 415; Tekin, 2015, s. 396; Bayraklı, 2007, s. 188; Karaman vd., Kur’an Yolu Meâli, 2020, s. 414; Esed, 1999, s. 2/800; Öztürk M. , 2013). Bazı meâllerde ise “Bizi de yere batırırdı.” şeklinde yer almaktadır (Çantay, 1980, s. 2/703; Bilmen, ts., s. 396; Ateş, 2021, s. 238; Yüksel, 2003, s. 342). Meâllerde meşhur kıraatte yar alan “Biz de yerin dibine geçirilirdik.” veya “Biz de yerin dibine batırılırdık” şeklinde bir çeviri olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum da farklı kıraatlerin meâllere yansıtılmasındaki problemlerin varlığına işaret etmektedir.

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yüce Allah Hz. Peygamber’i Kur’an’ı okumak ve içeriğini tebliğ etmekle yükümlü kılmıştır. Bu açıdan Hz. Peygamber çeşitli vesilelerle sahabeye Kur’an’ı okumuş, öğretmiş ve onların yanlış okuyuşlarını düzeltmiştir. Toplumdaki insanların eğitim ve kültür seviyeleri bir olmadığı için kıraat hususunda ortaya çıkabilecek bazı problemlere karşın Hz. Peygamber döneminde yerdî harf ruhsatının verildiği görülmektedir. Bu ruhsattan dolayı da Kur’an kelimelerinde farklı okumalar ortaya çıkmıştır ki bu farklı okumalara kıraat ihtilafları denmektedir. Özellikle bazı tefsir kitaplarında kıraat farklılıkları ve hüccetlerinin geniş bir şekilde işlendiği ve tefsir edilen ayetlerin manasına etki edip ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna karşın kıraat farklılıklarının meâllere yansıtılmasında çeşitli sıkıntılar olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada Kasas suresindeki kıraat farklılıkları, bu farklılıkların hüccetleri ve bu farklılıkların meâllere yansiyip yansımadığı hususları

incelenmiştir. Kasas suresinde yukarıda belirtildiği gibi on iki ayette kıraat farklılığı bulunmaktadır. Suredeki kıraat farklılıklarının bazılarının fiillerin sülasi veya if'âl babında okunmasından, bazı fiillerin malum-meçhul, müzekker-müennes, merfû-meczûm okunmasından; bazılarının isim veya ism-i fail olarak okunmasından, bazılarının aynı kelimenin farklı lehçelerdeki kullanım biçiminden, bazılarının kelimedeki isbat-hazifle ilgili bazılarının da kelimenin gaib veya muhatab sigasıyla okunmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu açıdan bir kıraatte özne konumunda olan bir kelimenin diğer bir kıraatte nesne konumunda olduğu, bir kıraate göre gaib durumunda olan bir varlığın başka bir kıraate göre muhatab durumunda olduğu, bir kıraate göre sıfat olan bir kelimenin diğer bir kıraatte hal olduğu görülmüştür.

Kıraatların hüccetlerini yani kıraat farklılıklarının nedenlerini tespit etmeye yönelik kaynak eserlere bakıldığında bu sebeplerin detaylı bir biçimde Arap dili ve grameri kurallarına göre açıklandığı görülmektedir. Bu hüccetlerin bilinmesi, kıraat farklılıklarının nedenlerinin anlaşılmasına büyük katkı sağlamaktadır.

Bütün bu bulgular Kur'an meâllerinde titiz olunması gerektiğini ve farklı kıraatlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan ayetteki kıraat farklılığının parantez içinde veya dipnotta gösterilmesi söz konusu ayetin kavranmasına katkıda bulunacaktır. Meâli yazan kişinin farklı kıraatlerden kaynaklanan anlam farkına işaret etmesi ise meâl için bir zenginlik olduğu gibi okuyucu için de ek bir bilgi kaynağı olacaktır.

Araştırmada, yapılan çoğu meâl çalışmalarında genellikle birinci kıraati ifade eden ilk anlamın verildiği diğer kıraatin ise anlamının verilmediği görülmektedir. Bununla beraber bazı meâllerde bilerek veya bilmeyerek diğer kıraatlerin ifade ettiği manaların verildiği de görülmektedir. Bunun da ayetin bağlamı çerçevesinde günümüz Türkçesinde en iyi karşılığı verme hassasiyetinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

4. SUMMARY

Sûrat al-Qaşaş, grammatical difference, translation

Knowing the differences in the recitation of the Quran, pronunciation and mannerisms by attributing them to those who narrate them, constitutes the basis of the science of recitation. The Quran was read with different recitations due to its seven letters. It is certain that these recitations are not ijihad. The conditions accepted by scholars are that it

must reach the Prophet with an authentic document, that the calligraphy must be in accordance with the official Quran calligraphy, even if only by discretion, and that it must comply with the rules of Arabic grammar, even if only in one way. In authentic hadith books, the same Sūrats are recited with different recitations. It is seen that the Prophet also confirmed that different readings are correct. In addition, it is also an agreed upon view that the science of recitation is based entirely on narration, that is, narration, and that ijthihad on this subject is not possible. In addition, there is no evidence that one recitation is superior to other recitations. When viewed from this perspective, it becomes clear that all the different recitations that are authentic are the Quran. For this reason, these recitations must be taken into consideration and emphasized in tafsir, Islamic law and translation studies. As a matter of fact, when we look at the books of tafsir and Islamic law, it is observed that sensitivity is shown in this regard and that recitations are accepted as a great source of wealth. Translation studies depicting the translation of the Quran into another language are considered a useful activity in terms of correct understanding of the Quran, even if it does not fully reflect the content of the verses. In this research, it was examined whether the differences in recitation were reflected in the translations. Differences in recitation are examined under two main headings in terms of whether they affect the meaning or not. The first of these is the procedural differences that do not affect the meaning, which the Qur'an disputes about in terms of movement, sound, pronunciation of letters and manners. In this article, these phonetic differences, which do not affect the meaning of the recitation aspects, will not be focused on. The second is the individual differences that affect the meaning, which is generally what is meant by recitation differences. Grammatical differences include syntax that is, grammatical differences in the word. The subject of this research is the differences in grammatical recitation in the Sūrat al-Qaşaş. There is no special reason for choosing this Sūrat. The substantive differences in the Sūrat were examined regardless of whether they affected the meaning or not. In order to better understand the subject, the proofs of individual differences were also emphasized. After these two issues were explained, it was tried to determine whether these differences were reflected in the translations by conducting an extensive translation review. Care was taken to ensure that some of these selected translations were literal translations, some were interpretations, and some were written in line with new approaches, and that

they were translations written from the first period of the republic to the present day. For this determination, basic works that bring together the differences in recitation and basic sources explaining the proofs of recitation were consulted. In addition, the reflections of the differences in recitation in the Sūrat in the commentaries and the perspectives of the commentators were also analyzed. In the last stage, the differences in recitation in the Sūrat were examined on the basis of various meanings. As a result of this examination, the differences in the recitation in the Sūrat are due to the reading of some verbs in the triple or if'al section, and the reading of some verbs as known-unknown, masculine-feminine, merfû-meczûm; It has been determined that sometimes it is due to the reading of the noun or noun, sometimes it is due to the way the same word is used in different dialects, sometimes it is related to the proof-hiding in the word, and sometimes it is due to the reading of the word with the meaning of the missing or interlocutor. It has been determined that the number of substantive differences disputed by the recitation imams in the Sūrat al-Qaşş is twelve. The reasons for the differences in recitation in the Sūrat are briefly as follows: Differences that occur with the reciting of the muzari (present tense) verb as merfû, mansûb or majzûm in relation to the 'râb of the tense verb. One of the signs of appropriateness and harmony in the verb sentence in Arabic is undoubtedly the harmony between the verb and the agent. There must be verb-perpetrator harmony in terms of aspects such as masculine-feminine, singularity-plurality. It is seen that the recitation imams sometimes disagree on these issues, and there are examples of this in this Sūrat. There are also recitations in the Sūrat that are controversial regarding the known or unknown reading of the verb. There are differences in recitation due to the reading of some words as nouns or nouns. Again, it seems that some disagreements in this Sūrat arise from verb patterns. Additionally, whether some words are adjectives or cases has been a matter of controversy. There are no disputes regarding letters in this Sūrat. As a result, it has been revealed that some recitations affect and change the meaning of the verses, and this change in meaning is reflected in some meanings. It has been observed that some translations do not take into account the differences in recitation and prefer the first recitation. In some translations, the most appropriate word in Turkish was preferred in order to express the meaning correctly, rather than out of concern for differences in recitation. It was

concluded that it would be useful to show different recitations in the text or in footnotes for a satisfactory translation study.

5. KAYNAKLAR

- Akgül, A. (2022). *Rabbani yaklaşım ve anlayışımızla Yüce Kur'an'ın manası ve mesajı*. İstanbul: Furkan Neşriyat.
- Altuntaş vd. (2004). *Kur'an-ı Kerim meâli* (6 b.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Atalay, B. (tarih yok). *Kur'an tercümesi: Tanrı kitabı*. Mart 15, 2023 tarihinde <https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=28&ayet=60> adresinden alındı
- Ateş, S. (2021). *Kur'an-ı Kerim'in yüce mealı*. Ankara: Hayat Yayınları.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1957). *Kur'an*. Ankara: Yıldız Matbaacılık.
- Bayraklı, B. (2007). *Yeni bir anlayışın ışığında Kur'an mealı*. İstanbul: Bayraklı Yayınları.
- Beğavî, H. b. (1997). *Me'âlimü't-tenzil* (Cilt 6). Riyâd: Dâru Tayyibe.
- Bilmen, Ö. N. (ts.). *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâl-i Âlisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Birişik, A. (2018). *Kıraat ilmi ve tarihi*. Bursa: Emin Yayınları.
- Bulaç, A. (2015). *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe anlamı*. İstanbul: Çıra Yayınları.
- Çakır, M. (2010). *Kur'an-ı Kerim ve Türkçesi*. İzmir: Birleşik Matbaacılık.
- Çantay, H. B. (1980). *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm* (11 b., Cilt 2). İstanbul: Mürşid Çantay.
- Çetin, A. (2013). *Kur'an-ı Kerim'in idrildiği yedi harf ve kıraatler* (3 b.). İstanbul: Ensar Yayınları.
- Çetin, A. (2020). *Kıraatların tefsire etkisi*. İstanbul: Ensar.
- Dağ, M. (2011). *Geleneksel kıraat algısına eleştirel bir yaklaşım*. İstanbul: İsam Yayınları.
- Dimyâtî. (2006). *İthâfû fuzâla'î'l-beşer fi'l-kırâ'âti'l-erba'ate 'aşer*. Beyrut: Dâru Kütübi'l-İlmiye.
- Ebû Ali el-Fârisî. (1993). *el-Hücce li'l-kurrâ'i's-seb'a* (Cilt 5). Şam: Dârü'l-Me'mûn.
- Ebû Amr ed-Dânî. (2016). *et-Teysîr fi'l-kırâ'âti's-seb'*. Beyrut: Dâru İbn Kesîr.
- Ebû Şâme. (ts.). *İbrâzü'l-me'ânî min Hırzi'l-emânî fi'l-kırâ'âti's-seb'*. Beyrut: Dârü'l Kütübi'l İlmiyye.
- Esed, M. (1999). *Kur'an mesajı meal-tefsir* (5 b., Cilt 2). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Ezherî. (1991). *Kitâbü Me'âni'l-kırâ'ât* (Cilt 2). Riyad: Câmîatü'l-Melik Suûd.
- Ferâhidî. (1998). *Kitâbü'l-'ayn* (Cilt 3). Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Feyizli, H. (2017). *Feyzü'l-Furkân Kur'an-Kerîm ve tefsirli mealı* (2 b.). İstanbul: Server Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (2017). *Kur'an-ı Kerim ve mealı*. Konya: Elif Kitabevi.
- Hayrât. (2012). *Kur'an-ı Kerim ve muhtasar kelime meâli*. İstanbul: Hayrât Neşriyat.
- İbn Âşûr, M.-T. (1984). *et-Taḥrîr ve't-tenvîr, (Tunus: Dâru't Tunusiye, 1984)*. (Cilt 20). Tunus: Dâru't Tunusiye.

- İbn Hâleveyh. (2000). *el-Hüccce fi'l-kırâ'âti's-seb'*. Beyrut: Dâru's-Şurûk.
- İbn Manzûr, E.-F. (1993). *Lisânü'l-'Arab* (Cilt 1). Beyrut: Dâru Sâdır.
- İbn Mücâhid, E.-A. (1980). *Kitâbü's-Seb'a fi'l-kırâ'ât* (Cilt 1). (Ş. Dayf, Dü.) Kahire: Dâru'l-Meârif.
- İbn Zencele. (ts.). *Hüccet'l-kırâ'ât*. b.y.: Dârü'r-Risâle.
- İbnü'l-Cevzî , E.-F. (2001). *Zâdü'l-mesîr fi 'ilmi't-tefsîr* (Cilt 3). Beyrut: Dâru'l Kütübi'l İlmiyye.
- İbnü'l-Cezerî. (1999). *Müncidü'l-Mukri'in ve Mürşidü't-Tâlibîn*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l İlmiyye.
- İbnü'l-Cezerî. (ts.). *En-Neşr fi'l-kırâ'âti'l-'aşr* (Cilt 2). Kahire: el-Matbaatu'l-Ticareti'l-Kübra.
- İslamoğlu, M. (2008). *Hayat kitabı Kur'an gerekçeli meal-tefsir* (Cilt 2). İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Kandemir vd. (2014). *Ayet ve hadislerle açıklamalı Kur'an-ı Kerim Meali* (4 b., Cilt 2). İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Karaçam, İ. (1991). *Kur'an-ı Kerim'in faziletleri ve okunma kaideleri*. İstanbul: MÜİF Vakfı Yayınları.
- Karaman vd. (2020). *Kur'an yolu meâlî* (8 b.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Karaman vd. (2020). *Kur'an yolu Türkçe meal ve tefsir* (Cilt 4). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kısa, M. (2020). *Kur'an-ı Kerim ve kısa açıklamalı mealî*. Konya: Armağan Kitaplar.
- Koçyiğit, T. (ts.). *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe meâlî*. Ankara: Kılıç Kitabevi.
- Kurtubî, M. (1964). *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'an* (3 b., Cilt 13). Kahire: Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye.
- Namlı, T. (2018). *Kur'an aydınlığı - kronolojik Kur'an mealî*. Ankara: Fecr Yayınları.
- Nebil Muhammed, İ. (2021). *Kıraat ilmi (doğuşu gelişmesi ve islami ilimlere etkisi)*. Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Okuyan, M. (2021). *Kur'an meal-tefsir* (4 b.). İstanbul: Haliç Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, M. (2013). *Kur'an-ı Kerim mealî anlam ve yorum merkezli çeviri* (4 b.). İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Öztürk, Y. N. (1998). *Kur'an-ı Kerim mealî (Türkçe Çeviri)*. İstanbul: Yeni Boyut.
- Râgıb el-İsfahânî, E.-K. (1991). *el-Müfredât fi garîbi'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Kalem.
- Râzî, E. (1999). *Mefâtihu'l-ğayb* (3 b., Cilt 24). Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l Arabî.
- Sadak, B. (ts.). *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlatımı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Said, C. (tarih yok). *Türkçe Kur'an*. Mart 15, 2023 tarihinde <https://www.kuran-meali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=28&ayet=60> adresinden alındı
- Süleymaniye Vakfı. (tarih yok). *Süleymaniye Vakfı mealî*. Mart 13, 2023 tarihinde <https://www.suleymaniyevakfimeali.com/Meal/Kasas.htm> adresinden alındı
- Şevkânî. (1993). *Fethu'l-kadîr* (Cilt 4). Şam: Dâru İbn Kesîr.
- Taberî. (2000). *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'an* (Cilt 19). Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.

- Tekin, A. (2015). *Kur'ân'ın anlaşılmasına doğru lügatli tefsiri meâl* (9 b.). İstanbul: Kelâm Yayınları.
- Temel, N. (2018). *Kıraat ve tecvîd ıstılahları*. İstanbul: MÜİF Vakfı Yayınları.
- Ünal, M. (2019). *Kur'an'ın anlaşılmasında kıraat farklılıklarının rolü*. İstanbul: Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Yakıt, İ. (2023). *Kur'an-ı Hakîm meâli semantik analizli açıklamalı ve yorumlu* (3 b.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Yazır, M. H. (2013). *Hak Dini Kur'an dili meali* (3 b.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, H. (2015). *Nüzul sırasına göre necm necm Kur'ân'ın Türkçe meâli* (4 b.). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Yüksel, E. (2003). *Mesaj Kur'an çevirisi* (3 b.). İstanbul: Ozan Yayıncılık.
- Zemahşerî, E. (1986). *el-Keşşâf 'an hakâ'iki gavâmi'zi't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vücûhi't-te'vîl* (3 b., Cilt 3). Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî.
- Zürkânî, M. (1988). *Menâhilü'l-'irfân fî 'ulûmi'l-Kur'ân* (Cilt 1). Kahire: Matbaatü İsa'l-Bâbi'l-Halebi.

Çatışma beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

